

چگونه مسکو می‌خواهد غرب را در قفقاز خواباند؟

تقابل ابرقدرتها بر سر منطقه قفقاز با بازی های قدرتهای منطقه به مراحل سرنوشت ساز رسیده است .

آران نیوز : درگیری بین ارمنستان و آذربایجان بر سر منطقه قره باغ کوهستانی به اوایل قرن بیستم باز می‌گردد که این منطقه بخشی از امپراتوری روسیه بود. این اختلاف در تمام دوران شوروی ادامه داشت. پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، ارمنستان و آذربایجان هر دو در سال ۱۹۹۱ اعلام استقلال کردند و منطقه قره باغ کوهستانی بین دو کشور باقی ماند.

منطقه قره باغ کوهستانی منطقه ای عمدتاً ارمنی در داخل آذربایجان است. اختلاف بر سر این منطقه بر اساس ادعاهای رقابتی در مورد میراث تاریخی و فرهنگی و همچنین منافع اقتصادی و استراتژیک است. این منطقه دارای جمعیت قابل توجه ارمنی است. پس از همه پرسی در سال ۱۹۹۱، این منطقه استقلال خود را از آذربایجان اعلام و جمهوری قره باغ را تأسیس کرد. اما، آذربایجان از به رسمیت شناختن جمهوری جدید امتناع کرد، بطوریکه مناقشه قره باغ کوهستانی بین سال های ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۴ به یک جنگ تمام عیار تبدیل شد که منجر به آواره شدن صدها هزار نفر و کشته شدن ده ها هزار نفر شد. در سال ۱۹۹۴ آتش بس اعلام شد، اما مناقشه قره باغ کوهستانی حل نشده باقی ماند.

مناقشه حل نشده قره باغ به قدرت های خارجی اجازه داد تا در منطقه مداخله کنند. در این راستا روسیه، ایالات متحده و اتحادیه اروپا همگی در تلاش برای میانجیگری صلح نقش ایفا می‌کنند. غرب به دلیل موقعیت استراتژیک و منابع طبیعی غنی، همواره علاقه خاصی به منطقه قره باغ داشته است. منطقه قره باغ کوهستانی که در قفقاز جنوبی قرار دارد، از اهمیت استراتژیک و اقتصادی قابل توجهی برای کشورهای غربی برخوردار است. این منطقه در تقاطع مسیرهای تجاری اصلی بین اروپا و آسیا قرار دارد و دارای ذخایر قابل توجهی از نفت، گاز و سایر مواد معدنی است. این عوامل منطقه قره باغ را به کانون اصلی سیاست خارجی غرب در قفقاز تبدیل کرده است.

نخست، منطقه قفقاز جنوبی به دلیل موقعیت آن از اهمیت استراتژیک برخوردار است. این منطقه بین دریای سیاه و دریای خزر واقع شده و یک نقطه ترانزیت کلیدی برای تامین انرژی از دریای خزر به اروپا است. این منطقه همچنین یک حلقه مهم در کریدور حمل و نقل شمال-جنوب، یک مسیر حمل و نقل اصلی بین هند و روسیه است. علاوه بر این، قفقاز قطب انرژی حیاتی برای کشورهای غربی است. این منطقه دارای ذخایر قابل توجهی از نفت، گاز و سایر مواد معدنی بوده و یکی از تولیدکنندگان کلیدی گاز طبیعی برای منطقه است. کشورهای غربی به شدت در بخش انرژی منطقه سرمایه گذاری کرده اند و برای نیازهای انرژی خود به شدت به این منطقه متکی هستند.

علاوه بر این، پتانسیل این منطقه به عنوان یک مرکز تجاری، آن را به مقصدی جذاب برای سرمایه گذاران خارجی تبدیل می‌کند که به نفع کشورهای غربی خواهد بود. اما درگیری در قره باغ می‌تواند منجر به زیان قابل توجهی برای غرب شود، زیرا دسترسی به منطقه قره باغ کوهستانی و منابع آن را از دست می‌دهد.

اخیراً، نیکول پاشینیان، نخست وزیر ارمنستان، اعلام کرد که آماده است حاکمیت آذربایجان بر منطقه مورد مناقشه قره باغ کوهستانی را به رسمیت بشناسد و در عین حال از اتحادیه اروپا و روسیه خواست تا از یک درگیری فاجعه بار جدید در قفقاز جنوبی جلوگیری کنند. پاشینیان طی سخنانی در پارلمان اظهار داشت که جمهوری ارمنستان تمامیت ارضی آذربایجان را کاملاً به رسمیت می‌شناسد و خواستار امضای معاهده صلح با کشور همسایه شد. در مقابل، باکو باید خاک ارمنستان را در داخل مرزهای دوران شوروی خود به رسمیت بشناسد. در واقع، این اقدام حاکمیت باکو بر قره باغ کوهستانی را می‌پذیرد.

نزدیکی اخیر بین ارمنستان و آذربایجان را می‌توان در تحولات ارمنستان در سال ۲۰۱۸ ردیابی کرد که منجر به روی کار آمدن یک دولت طرفدار غرب شد. دولت جدید ارمنستان تمایل خود را برای مذاکره برای حل و فصل مناقشه قره باغ کوهستانی نشان داد که منجر به سلسله نشست های سطح بالا بین مقامات ارمنستان و آذربایجان شد.

کرمین همیشه نقش مهمی در تنش زدایی بین دو منطقه داشته است. اخیراً، مسکو اعلام کرد که توافقات سه جانبه امضا شده بین روسیه، آذربایجان و ارمنستان مبنای واقعی برای یافتن راه حل

دائمی برای وضعیت قره باغ است. در نوامبر ۲۰۲۰، دو طرف توافقنامه آتش بسی را با میانجیگری روسیه امضا کردند که به جنگ شش هفته ای بر سر منطقه قره باغ پایان داد. در این توافقنامه مستقر شدن نیروهای حافظ صلح روسیه در منطقه و نقشه راه برای حل و فصل مناقشه تعیین شده بود.

از آن زمان، ارمنستان و آذربایجان اقدامات بسیاری را برای عادی سازی روابط خود با روسیه انجام داده اند. در ژانویه ۲۰۲۱، نیکول پاشینیان، نخست وزیر ارمنستان برای دیدار با ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه، از مسکو بازدید کرد و دو کشور چندین توافقنامه را با هدف تعمیق روابط اقتصادی و نظامی بین کشورهای خود امضا کردند. به همین ترتیب، در فوریه ۲۰۲۱، الهام علی اف، رئیس جمهور آذربایجان برای دیدار با پوتین از مسکو بازدید و دو رهبر بیانیه مشترکی را امضا کردند که در آن بر اهمیت میانجیگری روسیه در مناقشه قره باغ تاکید شد.

بنابراین، تحولات اخیر بین ارمنستان و آذربایجان نشان دهنده یک پیروزی قابل توجه برای روسیه است. با این حال، اتحاد در حال ظهور بین این دو کشور با روسیه به عنوان میانجی، می تواند پیامدهای مهمی برای منافع غرب در منطقه قفقاز داشته باشد. این منطقه مدت ها میدان نبرد ژئوپلیتیکی بین روسیه و غرب بوده است، به طوری که غرب به دنبال گسترش نفوذ خود در این منطقه و روسیه برای حفظ سلطه استراتژیک خود است.

با تحکیم روابط ارمنستان و آذربایجان با روسیه، قدرت های غربی احتمالاً با محدودیت دسترسی به منطقه قره باغ کوهستانی و منابع آن مواجه شوند که می تواند منافع آنها در قفقاز را به چالش بکشد. بنابراین، برای غرب بسیار مهم است که گزینه های خود را به دقت ارزیابی و یک برنامه استراتژیک برای حفاظت از سهام خود در منطقه طراحی کند.